

***CORSO DI
GRAMMATICA LATINA***
(a.a. 2019-2020)

Attività di laboratorio II: Lezione 24

Docente: *Luciana Furbetta*
(lfurbetta@units.it)

METAMORFOSI: LIBRO I
Il resoconto delle 'origini'

- **La cosmogonia:**

resoconto impostato tramite l'evocazione di narrazioni mitologiche e teologiche +
combinazione del razionalismo naturalistico

↓
mitologemi e genealogie trattate in maniera discontinua ed enigmatica
allusioni a Lucrezio e riuso lessicale non si combinano a un quadro teorico di riferimento

↓
viene proposto al lettore un resoconto della creazione, dove si mescolano in maniera 'nuova' e
tramite la lente della 'forma': ironia, mistero, razionalismo, ma senza una precisa linea teorica
filosofica

↓
criterio fondamentale dell'esistenza e del mutamento

Ricerca di un linguaggio poetico che continui e rinnovi la tradizione didascalica:

- grecismi
- presenza di elementi lessicali e nessi sintattici utilizzati perlopiù in prosa
- neologismi e neoformazioni

Chiave

► Distanza/Ordine

► Tipo di ricerca

Cerca per **FORME** Cerca per **LEMMI**

Mostra la lista delle forme in presenza di caratteri jolly

► Varianti

► Metri

► Autori/opere

 Esegui

LVC.R. rer. nat. 1, 59	▶ Reddunda in ratione uocare et semina rerum
LVC.R. rer. nat. 1, 176	▶ Si non, certa suo quia tempore semina rerum
LVC.R. rer. nat. 2, 678	▶ Inuenies igitur multarum semina rerum
LVC.R. rer. nat. 2, 755	▶ Proinde colore caue contingas semina rerum ,
LVC.R. rer. nat. 2, 833	▶ Particulas quam discedant ad semina rerum .
LVC.R. rer. nat. 2, 1059	▶ Sponte sua forte offensando semina rerum
LVC.R. rer. nat. 2, 1072	▶ Vis<que> eadem <et> natura manet quae semina rerum
LVC.R. rer. nat. 5, 916	▶ Nam quod multa fuere in terris semina rerum
LVC.R. rer. nat. 6, 662	▶ Nimirum quia sunt multarum semina rerum ,
LVC.R. rer. nat. 6, 789	▶ Multa modis multis multarum semina rerum
LVC.R. rer. nat. 6, 1093	▶ Expediam. primum multarum semina rerum
VERG. app. Aetna 341	▶ Introspectus hiat tantarum <in> semina rerum ,
OVID. met. 1, 9	▶ Non bene iunctarum discordia semina rerum .
OVID. met. 1, 419	▶ Intumuerе aestu fecundaque semina rerum
OVID. fast. 4, 787	▶ An, quia cunctarum contraria semina rerum
LVCAN. Phars. 10, 208	▶ At fecunda Venus cunctarum semina rerum
STAT. Theb. 3, 658	▶ Verba polo causas abstrusa atque omnia rerum
AVSON. epigr. 73, 1	▶ "Pythagora Euphorbi, reparas qui semina rerum
PAVL. NOL. carm. 21, 365	▶ Tu mihi caelestum, si possem attingere, rerum
MAR. VICTOR aleth. 1, 2	▶ Ante operum formas uel res uel semina rerum
MAR. VICTOR aleth. 1, 54	▶ Altrices animabat aquas ac semina rerum
DRAC. laud. dei 1, 602	▶ Vnde genus diuersa trahunt et semina rerum .
EVG. TOLET. hex. 484	▶ Vnde gens diuersa trahunt et semina rerum ,
ANTH. Lat. 83, 63	▶ Fallere nescit amor. Fecundo semine rerum
ANTH. Lat. 389, 11	▶ Haec homines armenta simul et semina rerum ; L
ANTH. Lat. 689a. 1	▶ Omnipotens. uis trina. deus. pater. optima rerum .

OVID. met. 1, 419	▶ Intumuerē aestu fecundaque semina rerum
OVID. fast. 4, 787	▶ An, quia cunctarum contraria semina rerum
LVCAN. Phars. 10, 208	▶ At fecunda Venus cunctarum semina rerum
STAT. Theb. 3, 658	▶ Verba polo causas <i>abstrusa atque</i> omina rerum
AVSON. epigr. 73, 1	▼ "Pythagora Euphorbi, reparas qui semina rerum Corporibusque nouis das reduces animas, Dic, quid erit Marcus iam fata nouissima functus,
PAVL. NOL. carm. 21, 365	▼ Ante queam capitis proprii numerare capillos Quam tua circa me, Felix bone, dona referre. Tu mihi caelestum, si possem attingere, rerum Prima saluferis iecisti semina cauisis. Nam puer occiduis Gallorum aduectus ab oris,
MAR. VICTOR aleth. 1, 2	▼ Ante polos caelique diem mundique tenebras, Ante operum formas uel res uel semina rerum Aeternum sine fine retro, sine fine futuri Esse subest cui semper, erat deus unus, apud quem
MAR. VICTOR aleth. 1, 54	▼ Vmbra poli densis urgebat caeca tenebris. Et sacer extensis impendens spiritus undis Altrices animabat aquas ac semina rerum Nondum compositis fundenda ad germina terris Insinuanda dabat, cum lux immissa superne
DRAC. laud. dei 1, 602	▼ Spiritus ille Dei, quo corpora cuncta mouentur, Omnia complectens agitat fouet inserit urget, Vnde genus diuersa trahunt et semina rerum . Molis ab immenso uenientia fonte perenni Artificis formante manu digesta uomuntur

15	innābilis , -e. <i>ab in et nare sec. instabilis formatum.</i> GLOSS. V 546, 37 <inna>bilis innatabilis qui natare non potest (cf. I 96). <i>i. q.</i> <i>non natans, non fluitans</i> (v. Nauck, ALL 2, 1885, 134; 'natando, <i>navigando non superabilis</i> ' post alios intellegit Leumann, Adj. auf -lis 106): Ov. met. 1, 16 sic erat instabilis tellus, -is unda, lucis egens aër. 20 <i>Schmeck.</i>
----	--

Requête

Modifier

Nouv. rech.

Sauvegarder

Positionner sur

N°:

OK

<

Période

>

<

Auteur

>

<

Titre

>

Résultats: Phrases (sententiae) 1-2 de 2

1

P. Ouidius Naso - Metamorphoses (LLA 230)
lib. : 1, versus : 10 (pag. : 1)

nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
nec nova crescendo reparabat cornua Phoebae,
nec circumfuso pendeat in aere tellus
ponderibus librata suis, nec bracchia longo
margine terrarum porreberat Amphitrite,
ut que erat et tellus illic et pontus et aer,
sic erat instabilis tellus, **innabilis** unda,
lucis egens aer: nulli sua forma manebat,
obstabat que aliis aliud, quia corpore in uno
frigida pugnabant calidis, umentia siccis,
mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

2

Ubertino Carrara - Columbus, carmen epicum
liber: 2, [versus: 232], pag.: 36, linea: 14

Oceani fines **innabilis**, Antipodas que,
Quos voluit natura latere, latere sinamus.

instabil* vicino a **tell***

↕ Indici

📄 Esporta

🔗 Nuova ricerca

OVID. met. 1, 16

▼ Margine terrarum porrexerat Amphitrite,
Vtque erat et **tellus** illic et pontus et **aer**,
Sic erat **instabilis tellus**, innabilis unda,
Lucis egens aer: nulli sua forma manebat,
Obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno

SIL. ITAL. Pun. 14, 346

▼ Ille, nouus pluuias Titan ut proderet ortu
Fuscatis tristis radiis, ille, haereat anne
Pendeat **instabilis tellus**, cur foedere certo
Hunc affusa globum Tethys circumliget undis,
Nouerat atque una pelagi lunaeque labores,

*circumfluus, -a, -um [cf. c. circumfluere. Th.] inde ab
 Ov. 1 proprie de aquis, liquidis sim.: a active (cf. 45
 GLOSS. V 546, 52 qui circumfluit i. e. qui circumdat): Ov. met. 1, 30
 -us umor ultima possedit solidumque coercuit orbem. 15, 739 amnis.
 PLIN. nat. 2, 166 tellus medio ambitu praecineta -o mari. SOL. 11, 3
 pronius est Cretam dicere quam absolvere, in quo mari iaceat, ita
 enim -i (-is pars codd.) illius nomina Graeci permiscuerunt. IVL. 50
 VAL. 3, 18 in insula -i fluminis. AVIEN. orb. terr. 123 Sardiniam ...
 moles -a cingit aequoris. AMM. 22, 8, 5 mare -is spatiis Propontidos
 respergit ... Cyzicum. 22, 8, 46 -o ambitu Pontus ... nebulosus est.
 NOT. urb. Const. 16, 12 urbs -i maris tutela vallatur. EVSTATH. Bas.
 hex. 4, 2 p. 904^A umor. subst. neutr. -um, -ī: VICTRIC. 2 vobis 55
 intra Britannias obsequabar et Oceani -o separatus. nota con-
 structionem: c. acc. (i. q. circumfluens): EPIST. Alex. p. 204, 17 vel
 orbem terrarum -um navigare oceanum. c. dat.: STAT. Theb. 2, 5
 Styx inde novem -a campis. b passive: Ov. met. 15, 624 insula 60
 (cf. SIL. 1, 289 insula... -a ponto. SOL. 2, 22 Tarracina insula ante -a
 immenso mari). LVCAN. 4, 407 Adriaco tellus -a ponto (VAL. FL.
 5, 442 CLAUD. rapt. Pros. 2, 35 RVT. NAM. 1, 515 SIDON. carm. 2, 46.
 adde l. 70). cf. SIL. 15, 221 pelago (STAT. silv. 2, 2, 78 AVIEN. Arat.
 1823 orb. terr. 606). STAT. Theb. 5, 49 Aegaeo premitur -a Nereo
 Lemnos. LVCAN. 10, 476 gelido -us orbis Hiberno. SIL. 8, 595 Verona 65
 Athesi -a. STAT. Theb. 4, 824 (4, 831 Kl.) aliquis regum medio -us anni.
 silv. 5, 2, 137 undoso (umbroso M) -a coniuge Peuce. TAC. ann. 6, 37
 campi Euphrate et Tigre ... -i. APVL. met. 11, 2 -o Paphi sacrario
 coleris, Venus. CLAUD. 10, 223 extremo Meroe -a Nilo. carm. min.
 27, 1 oceani summo -us aequore lucus. neutr. subst. fere i. q. 70
 sinus: MART. CAP. 6, 620 palus vero Maeotica eiusdem sinus habetur
 Oceani. item laevi lateris -a memorentur.

2 in imagine et translate: a passive: de rebus: STAT.
 Theb. 6, 540 tibi Maeonio fertur -a limbo pro meritis ... chlamys.
 CYPR. GALL. gen. 1127 Iosephum velabat vario vestis -a fuco. FVLG. 75
 myth. p. 14, 3 virguncula ... hedera largiori -a. PRVD. ham. 333 ni-
 tidis fallens -a copia rebus. CLAUD. 1, 40 mens -a luxu. 8, 139 ac-
 clinis genetrix auro, -a gemmis. b active: de rebus: FVLG.
 myth. 1 praef. p. 6, 20 -o ramorum recurrentium nexu (at cf. CLAUD. 80
 24, 366 malum -a vestit pampinus). AVG. serm. ed. Mai 168, 2 im-
 mensae lucis splendore -o. EVSTATH. Bas. hex. 6, 4 p. 925^A luna.
 de hominibus: PAVL. NOL. epist. 29, 12 p. 259, 6 -i senatores (cf. INSCR.
 christ. Rossi II p. 150, 21 adstant pontifices et plebs magno -a coetu).
 BOETH. cons. 2, 4, 44 ille utroque -us vitam caelibem deflet. Probst.

70 ***fābricātor**, -ōris *m.* a fabricare (-i). GLOSS. IV 545, 35 opifex
 artifex -r. *additur substantivo*: APVL. Plat. 1, 8. 9. 10 AVG. civ. 8, 23
 MART. CAP. 7, 733 AVG. mus. 6, 5, 8 *v. p.* 17, 57. *legitur apud* CIC.
 LVCR. VERG. Aen. OV. MANIL. APVL. Plat. MIN. FEL. TERT. *et saepe*
apud posteriores.

75 **I** *strictiore sensu*: *qui arte fabri adhibita aliquid con-*
ficit: CIC. ac. 2, 120 *divinae sollertiae maiestatem deducitis usque*
ad apium formicarumque perfectionem, ut etiam inter deos Myrme-
cides aliqui minorum opusculorum -r fuisse videatur. OV. trist. 5,
 12, 47 tauri -r aeni. TERT. idol. 4 *et cultores idoli et -es* (C CASSIOD.
 in psalm. 134, 19). adv. Iud. 4 arcae. CAPITOL. Max. Balb. 5, 1 *ut non-*
 80 *nulli dicunt, faber ferrarius, ut alii raedarius vehicularius -r* (*v. -r*
del. Cornelissen). ARNOB. nat. 2, 7 *utrumne illum (hominem) tellus ...*
animaverit..., *an fitoris alicuius et -is manu liniamenta haec cor-*
poris atque oris acceperit formam. FIRM. math. 3, 5, 33 *-es deorum*
... vel cultores divinorum simulacrorum vel ornatores deorum vel

15
supernae Hierusalem -r atque regnator. *nota speciatim i. q.*
χαλκός, aurifex, faber ferrarius: FIRM. math. 3, 12, 9 faciet pro-
prio labore multa quaerentes, erunt enim peregrini negotiatores gu-
bernatores... vel -es auri. CAEL. AVR. chron. 3, 4, 60 ex lacu, in quo
saepissime candens ferrum -es tingunt.

20
25
30
35
40
2 latiore sensu de cuiuslibet rei conditore, maxime de creatore
(deo): CIC. Tim. 6 ille -r huius tanti operis (Ps. QVINT. decl. 4, 14
deus -r operis immensi). Ov. met. 1, 57 mundi (QVINT. inst. 2, 16, 12
APVL. Plat. 1, 10 AVG. civ. 8, 5 p. 328. c. Faust. 22, 16 deum mundi
creatorem ac -em). MANIL. 5, 30 stellis... vires et tempora rerum
constituit magni quondam -r Olympi. APVL. Plat. 1, 8 mundo instar
pulchrae et perfectae sphaerae a -e deo quaesitum est, ut (1, 9
subservire -i deo. 1, 10 AVG. civ. 8, 23 p. 356 MART. CAP. 7, 733).
MIN. FEL. 19, 14 Platoni... deus est ipso suo nomine mundi parens,
artifex animae, caelestium terrenorumque -r. IREN. praef. 1 quod
blasphemam et impiam ipsorum sententiam faciant in -em (*δη-*
μιουργόν). 1, 5, 2 patrem... et deum dicunt factum eorum quae sunt
extra pleroma, -em (*ποιητήν*) esse omnium psychicorum et hylicorum.
ibid. dextrorum et sinistorum -em (*δημιουργόν*), levium et gravium *eqs.*
1, 10, 3 deus excogitetur praeter -em (*δημιουργόν*) et factorem et
nutritorem huius universitatis. PANEG. 12, 4 supremus ille rerum
-r (LACT. inst. 2, 5, 3 rerum mirabilium. APON. 1 p. 11 omnium rerum).
ARNOB. nat. 1, 29 genitor eius (*lunae*) et -r. 2, 63 hominis (FIRM.
math. 3 praef. 2 *al.*). LACT. inst. 7, 3, 18 si... dicit ipsum -em sua causa
tanta haec opera esse molitum, cur ergo nos nati sumus? FIRM.
err. 1, 1 nescientes quod... et ipsa (*elementa*) habeant -em deum,
qui singula suis locis... constituens creavit. CHALC. transl. 29^D rerum
conditor -rque geniturae. 32^C. comm. 139. Ps. MAR. VICTORIN. phys. 2
ipsa creatura aliquem -em sui enuntiat. Ps. HIL. libell. 5 cum omnia
... formata sint, in hominis fictione etiam pater -r accessit. OPTAT.

5, 4 p. 128, 12 mentis. AMBR. Noe 6, 13 deus auctor nostri corporis naturaeque -r. AVG. in psalm. 140, 15 nondum sum totus instauratus ad imaginem -is mei. 141, 15 noli amare habitare in fabrica, sed habitata in -e. gen. c. Manich. 1, 2, 3 omnium temporum. mor. eccl. 1, 10, 16 mundum habere auctorem et -em deum. ZACCH. 1, 20 p. 1088^c qui ex nihilo fecerat -r. MACR. somn. 1, 6, 2 mundanae animae. 1, 6, 30 omne mundi corpus...instituire -r incipiens. 1, 6, 47 artifex -is providentia. sat. 7, 5, 20 deus omnium -r. SEDVL. carm. pasch. 1, 61 qui caeli -r ades, qui conditor orbis. CASSIAN. c. Nest. 7, 5, 2 qui opifex illic, qui -r est, qui formator corporum, qui inspirator animarum? EVSTATH. Bas. hex. 1, 2 p. 870^b syn. conditor, opifex. SALY. gub. 1, 19 quemque elementorum -em, eundem etiam gubernatorem fore. INSCR. christ. Rossi II p. 109, 63, 7 fit -r opus, servi rex induit artus. *de rebus*: AVG. mus. 6, 5, 8 praeabsurdum est -i corpori materiam quoquo modo animam subdere *eqs.* MACR. sat. 5, 11, 16 postquam sanguis ille opifex... omne corpus effinxit atque aluit, ... in naturam lactis albescit, ut recens natis idem sit altor qui fuerat -r (*i. generator*). *in imagine*: LYCR. 3, 472 dolor ac morbus leti -r uterquest.

3 *rerum incorporarum (doli, mendacii sim.) auctor, fictor*:
VERG. Aen. 2, 264 doli -r Epeus. SYMM. rel. 21, 2 flevit... scaenae istius -r, cum de ecclesiae penetralibus raptos ad tormenta simularet. AMM. 29, 2, 6 Heliodorus, tartareus ille malorum omnium cum Palladio -r. AMBR. epist. 19, 28 ludit insidiarum -es. VVLG. Iob 13, 4 mendacii (*cf.* GILD. Brit. 110 chron. III p. 37, 2 odium veritatis cum assertoribus amorque mendacii cum suis -bus). Is. 45, 16 errorum. Ps. RVFIN. Ios. bell. Iud. 1, 27 domus suae pestem ac totius sceleris -em (OROS. hist. 1, 11, 1 tantorum scelerum). AVG. c. Faust. 2, 6 ele-

 Esegui

 Cancell

?

Chiave

fabricato*

tutte le parole

qualsiasi posizione nel verso

+

▶ Distanza/Ordine

▶ Tipo di ricerca

▶ Varianti

▶ Metri

▶ Autori/opere

 Esegui

Home

Ricerca

Co-occorrenze ▾

Indice ▾

Metrica ▾

re: **fabricato***

↕ Indici

📄 Esporta

🔍 Nuova ricerca

LVCR. rer. nat. 3, 472

▶ Nam dolor ac morbus leti **fabricator** uterquest,

VERG. Aen. 2, 264

▶ Et Menelaus et ipse doli **fabricator** Epeos.

OVID. met. 1, 57

▶ His quoque non passim mundi **fabricator** habendum

OVID. trist. 5, 12, 47

▶ Vtque dedit iustas tauri **fabricator** aeni,

MANIL. astr. 5, 31

▶ Constituit magni quondam **fabricator** Olympi.]

COMM. apol. 749

▶ Quisque deos ergo sequitur **fabricatos** in auro,

SEDVL. carm. pasch. 1, 61

▶ Qui caeli **fabricator** ades, qui conditor orbis.

LXX. anth. 346, 0|1

▶ *De amphitheatro in uilla uicina mari fabricato*

ARATOR apost. 1, 453

▶ Qui **fabricatoris** non inspexere decorem

ANTH. Lat. 494c, 7

▶ *Conditor* **exstat** opus, serui rex induit artus

fabricato*

↕ Indici

Esporta

🔍 Nuova ricerca

LVCR. rer. nat. 3, 472

▼ Quare animum quoque dissolui fateare necessest,
 Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi.
 Nam dolor ac morbus leti **fabricator** uterquest,
 Multorum exitio perdocti quod sumus ante.

VERG. Aen. 2, 264

▼ Demissum lapsi per funem, Acamasque Thoasque
 Pelidesque Neoptolemus primusque Machaon
 Et Menelaus et ipse doli **fabricator** Epeos.
 Inuadunt urbem somno uinoque sepultam;
 Caeduntur uigiles, portisque patentibus omnis

OVID. met. 1, 57

▼ Iussit et humanas motura tonitrua mentes
 Et cum fulminibus facientes **fulgora** uentos.
 His quoque non passim mundi **fabricator** habendum
 Aera permisit; uix nunc obsistitur illis,
 Cum sua quisque regant diuerso flamina tractu,

OVID. trist. 5, 12, 47

▼ Pace, nouem, uestra liceat dixisse, sorores:
 Vos estis nostrae maxima causa fugae.
 Vtque dedit iustas tauri **fabricator** aeni,
 Sic ego do poenas artibus ipse meis.
 Nil mihi debebat cum uersibus amplius esse,

MANIL. astr. 5, 31

▼ Et *quota* de bis sex astris *pars quaeque* reducat.
[Ab stellis proprias vires et tempora rerum
Constituit magni quondam **fabricator** Olympi.]
Vir gregis et ponti uictor, cui parte *relicta*
Nomen *onusque* dedit nec pelle immunis ab ipsa,

COMM. apol. 749

▼ Nam et comminatur deorum cultoribus ipse:
Sacrificans periet idolis in morte secunda.
Quisque deos ergo sequitur **fabricatos** in auro,
Argento uel lapide, ligno uel aeramine fusos,
Cum ipsis infelix mittetur in igne reffectus,

SEDL. carm. pasch. 1, 61

▼ Maxima centenum cumulare per horrea fructum.
Omnipotens aeterne Deus, spes unica mundi,
Qui caeli **fabricator** ades, qui conditor orbis.
Qui maris undisonas fluctu surgente procellas
Mergere uicinae prohibes confinia terrae,

LXX. anth. 346. 0|1

► *De amphitheatro in uilla uicina mari fabricato*